

**Verslag van het bezoek aan de Westhoek "In Flanders Fields"
op woensdag 4 juni 2025.
Onder begeleiding van Johnny De Brabanter**

Deelnameprijs: 77 euro (bus, bezoeken, middagmaal, gids incl.)

Aantal deelnemers: 42

Vervoer: busvervoer Cooman

Wij zijn allen, in meerdere of mindere mate, kinderen van de oorlog.

Wij hebben van onze ouders hun DNA meegekregen, hun huidskleur, de basis van onze gezondheid, hun waarden en normen, hun maatschappelijke positie en sociale status, de welvaart. Dit vormt de grondslag van ons bestaan. Wat wij hiermee doen in ons leven bepalen wij zelf. Maar wij hebben van hen ook hun verleden geërfd, hun ervaringen, bekommernissen en frustraties. Dit heeft mede bepaald wie we nu zijn.

Onze ouders en zeker onze grootouders hebben bewust een wereldoorlog meegemaakt, soms zelfs twee. Zo ook mijn vader: tijdens WO I was hij nog een kind en heeft hij onbewust geleden onder de bezetting, in WO II werd hij gemobiliseerd en later opgeroepen om het vaderland te verdedigen tegen Nazi-Duitsland. Ik weet niet in welke divisie en compagnie hij was ingedeeld maar hij heeft mij altijd verteld over het vliegtuig dat ze hadden neergehaald. Ik veronderstel dus dat hij bij de luchtverdediging was. Zoals de meeste oud-strijders heeft hij niet veel gestreden want na een achttien daagse veldtocht (van 10 mei tot 28 mei 1940 en die vooral bestond uit terugtrekken) capituleerde koning Leopold III en de Belgische troepen.

Wat dan volgde was dikwijls even gevaarlijk en frustrerend als de echte oorlog: de bezetting, hongersnood, deportaties, dood en de dagelijkse strijd voor het bestaan.

Dit is een dierbare herinnering aan mijn vader als soldaat tijdens WO II. Wellicht hebben velen onder u ook een dergelijke foto thuis hangen van hun vader of grootvader.

De kinderen geboren juist voor, tijdens of na de oorlog, zoals wij, hebben de verschrikking van de oorlog leren kennen via de verhalen van degenen die het beleefd hebben. Voor ons waren het spannende verhalen (zoals de luisterspelen op de radio uit die tijd), voor mijn vader en moeder waren het pijnlijke herinneringen aan hun strijd om te overleven en om ons een zo zorgeloos mogelijk bestaan te geven. Ik herinner mij hun verhalen over de Gestapo die werkkrachten kwamen ronselen voor de Duitse economie, het verzet, het verraad, het gebrek aan empathie, de gedwongen deportatie van broer en schoonbroer, de manier waarop mijn vader daaraan ontsnapt is. Ik zie nog de pijn in hun ogen als zij terugdachten aan de hongersnood, de ontberingen, de dood van een kind, het gebrek aan brandstof en levensmiddelen, de hardvochtigheid van sommige burgers. Maar ik zag ook een goede herinnering aan de menselijkheid en vrijgevigheid van anderen en aan de huiselijke rust, liefde en vrede en de saamenhorigheid van de familie die geholpen heeft om de zware last te dragen. Alhoewel zij ons zoveel mogelijk afgeschermd hebben van hun eigen belevenissen en negatieve ervaringen en de nadruk hebben gelegd op positieve aspecten uit deze traumatische periode, konden zij niet verhinderen dat hun gevoelens en verdrongen verwachtingen ook onbewust doorsijpelden tot bij hun kinderen. Er werd van ons verwacht dat wij empathisch, loyaal en weerbaar zouden zijn, mededogen zouden hebben met anderen, niet zouden wegzinken in

zelfmedelijden, maar zouden studeren, naarstig werken, iets presteren in ons leven. En vooral hebben zij ons de afkeer voor conflicten, voor geweld en oorlog bijgebracht.

"Nooit meer oorlog" werd in 1931 als leuze op de voet van de Ijzertoren aangebracht. Maar oorlog is tot op heden nooit mondiaal weggeweest, denken we maar aan Korea, Vietnam, de Golfoorlog, Kosovo, Irak, Afghanistan ... en recent Oekraïne, Gaza en Iran.

"Vrede is de periode tussen twee oorlogen" is geen leuze maar een werkelijkheid die wij reeds gedurende decennia hebben mogen ervaren. Hoe lang blijft dit evenwel nog duren?

Elk jaar werd mijn vader, als oud-strijder, uitgenodigd om deel te nemen aan de 11-november viering, het feest van de wapenstilstand (tussen twee oorlogen). Hierop worden de gesneuvelden herdacht uit de eerste en tweede wereldoorlog. Door de vele oorlogen die zich nu nog afspelen in de wereld werd deze herdenking uitgebreid tot de slachtoffers van alle oorlogen en tot een aanklacht over de waanzin van de oorlog. Aldus is elke herdenkingsplechtigheid een oproep voor vrede in de wereld.

Van jaar tot jaar zagen we de belangstelling voor deze herdenkingsplechtigheid verminderen: oud-strijders van de eerste wereldoorlog zijn er al lang niet meer en ook de overlevenden van de tweede wereldoorlog zijn zeldzaam. Onze kinderen en kleinkinderen, die gans hun leven in vrede en luxe geleefd hebben, weten dikwijls niet meer dat er twee wereldoorlogen zijn geweest en dat hun voorouders hebben moeten vechten voor de vrijheid en weelde waarvan zij nu kunnen genieten. Velen weten zelfs niet meer waar hun grootouders begraven zijn, laat staan dat zij interesse zouden hebben voor de kerkhoven waar de vrijheidshelden begraven zijn!

Mijn vader heeft zich nooit vereenzelvigd met de helden uit WO I of WO II, die echt gestreden hebben voor onze vrijheid en democratie en die daarbij gesneuveld zijn. In de Westhoek liggen de slachtoffers van WO I, met tienduizenden begraven op bijzondere kerkhoven, rij aan rij, onder eenvormige kruisen of grafzerken met daarop hun naam, geboorte- en sterfdatum, regiment en land. De gesneuvelden van WO II liggen meestal in hun geboortedorp in speciale ere-perken. De Belgische graven hebben een plaatje met de Belgische driekleur.

Mijn vader voelde zich eerder een soldaat die aan het ergste ontsnapt is en niet als een strijder. Hij zei: "de echte helden liggen op het kerkhof".

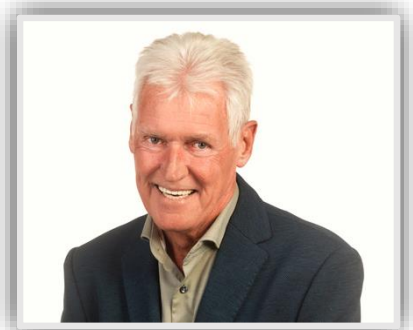
Hij ligt nu ook, samen met ons moeder, op het kerkhof in een bescheiden graf.

Maar toch prijkt er nu, ook op zijn grafzerk, boven zijn naam, een bandje met de Belgische driekleur, een laatste eerbetoon aan alle oud-strijders die een oorlog hebben meegemaakt en het konden navertellen aan hun kinderen en kleinkinderen.

De echte helden van WO I liggen op een kerkhof in de Westhoek, op de plaats waar zij gesneuveld zijn. Ik weet wel dat zij bestaan maar moet bekennen dat ik (buiten de Menenpoort in Ieper) nooit één van die kerkhoven heb bezocht.

Wij gaan ze nu opzoeken, samen met specialist Johnny De Brabanter, en nemen ons voor om ook onze kinderen te overtuigen van de wreedheid en de waanzin van de oorlog. En wij hopen dat elke druppel helpt om onze wereld veiliger te maken.

Johnny is een bekende Liedekerkenaar, onderwijzer op rust na 40 jaar bij kinderen met een auditieve beperking, schepen van cultuur (e.a.), heel sociaal geëngageerd maar vooral gepassioneerd begaan met WO I. Hij heeft trouwens hierover twee boeken geschreven: "Nooit meer The Bloody Fields of Flanders" en "Vrede begint waar het slagveld eindigt", een reisgids door onze Westhoek en WO I. Hij zal ons nu begeleiden naar de belangrijkste kerkhoven in de Westhoek en zijn kennis hierover met ons delen.

Wij hebben ons afgevraagd hoe een bezoek aan verschillende kerkhoven ons zou kunnen boeien. Kerkhoven zijn nu eenmaal geen toeristische attractie en ook de wereldoorlog is geen gezellig en boeiend onderwerp. Een uitdagende uitstap dus voor onze begeleider.

En zie, van in de bus kon hij ons reeds boeien met zijn uitleg over WO I en met vele interessante gegevens: o.a. hoeveel militairen er in totaal gemobiliseerd werden, hoeveel miljoenen soldaten en burgers er gesneuveld zijn, hoe de toestand was van het Belgisch leger, waarom er zoveel gevlucht zijn naar Nederland, hoeveel huizen er van de kaart werden geveegd...

Wist je dat er in Liedekerke zelf 191 soldaten gemobiliseerd werden en dat er 19 gesneuveld zijn? Onder de internationale gesneuvelden waren ook kinderen van 14, 15 en 16 jaar uit Schotland, Canada en Ierland, een bewijs dat er geknoeid werd met de minimum leeftijd voor de dienstplicht.

En, alsof er nog geen doden genoeg waren, kregen nog meer dan duizend soldaten, om allerlei redenen, "de dood met de kogel", waaronder 12 Belgen.

Met deze uitleg en met de vele gegevens werd het een korte busrit naar de verre Westhoek.

Onze eerste stop is op de weg tussen Ieper en Menen aan het domein "**Kasteel 't Hooge**" in Zillebeke. Hier werd, gedurende de volledige duur van de oorlog, een bitse strijd geleverd tussen de Britten (Britse Gemene Best) en de Duitsers. Hier hadden de Britten in 1914 hun hoofdkwartier gevestigd. In 1915 werd het achtereenvolgend veroverd door de Duitsers, die een ondergrondse mijn lieten ontploffen, dan door de Britten die op hun beurt door de ontploffing van hun ondergrondse mijn de site konden heroveren. Hier gebruikten de Duitsers voor de eerste keer vlammenwerpers en wisten aldus de Britten terug te verjagen. Spijts zware verliezen heroverden de Britten de kraters en loopgraven, waaruit zij enkele tijd later, met de ontploffing van vier ondergrondse mijnen, terug verdreven worden. En, alsof dit het proefterrein was van de Duitsers, gebruikten zij in 1917 hier, voor de eerste keer mosterdgas of Yperiet. In die periode gebruiken de Britten voor het eerst stalen helmen (ipv lederen helmen). Er komt daarna nog twee keer een wijziging van veroveraar tot in 1918 de Britten 't Hooge definitief veroveren.

Deze slachtpartij staat in schril contrast met de idyllische omgeving die we te zien krijgen nabij het hotel. Een klein padje slingert rond een mooie vijver, het overblijfsel van de herhaaldelijke ondergrondse ontploffingen. De bunkers en de vele

obussen die her en der naast de zig-zag vormige loopgraaf op een hoop liggen, getuigen van de hevige strijd die hier geleverd werd en duwen ons met de neus op de feiten.

Hetzelfde effect heeft de grote begraafplaats langs de andere kant van de weg: "**Hooze Crater Cemetery**" waar 5.923 Commonwealth-doden uit het Verenigd Koninkrijk, Canada,

Australië en Nieuw-Zeeland begraven liggen onder witte grafzerken, waaronder 3.578 niet-geïdentificeerde soldaten.

Hier ligt, ook Patrick Bugden begraven, een Australiër die 5 keer makkers had kunnen bevrijden uit Duitse handen en hiervoor het "Victoria Cross" heeft gekregen. Hijzelf sneuvelde in de omgeving in 1917, op 20-jarige leeftijd.

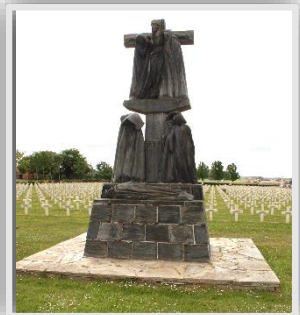

Na een aangename onderbreking voor een koffie en koffiekoek in "hotel Kasteelhof 't Hooge", rijden we naar "**Cimetière Charles de Potyze**" in Ieper, de tweede grootste Franse militaire begraafplaats in de Westhoek. Hier liggen 4.209 Franse gesneuvelden en 762 niet-geïdentificeerden waarvan 616 in een massagraf.

Tijdens de eerste wereldoorlog was er op het gehucht Potyze een schooltje dat door de Fransen gebruikt werd als medische post. De overledenen werden begraven in de aanpalende tuin. Na de tweede slag om Ieper kwam deze plaats in de frontlijn te liggen. Veel graven uit 1914 en 1915 werden door artillerievuur verwoest. Bij de derde slag om Ieper (slag om Passendale) werd dit plaatsje voor de tweede keer onder vuur genomen en een derde keer bij het bevrijdingsoffensief van de geallieerden. De meeste graven waren dan ook volledig verwoest en de gesneuvelden niet meer identificeerbaar. Deze werden dan in een massagraf begraven achteraan op het kerkhof. Hierop staat nu een obelisk. Later werd de begraafplaats aangevuld met gesneuvelden uit de omliggende slagvelden en kleinere kerkhoven. Onlangs werden verderop nog de stoffelijke resten gevonden van François Metzinger die, aan de hand van zijn ID-plaatje, werd geïdentificeerd en hier begraven.

Links naast de ingang staat een Bretoense calvarie. Op het kerkhof geen grafstenen maar kruisjes met de naam van de gesneuvelden.

We rijden nu voorbij het "**Frezenberg ridge Scottish Memorial**" opgericht op een historische plaats en opgedragen aan alle personen van Schotse afkomst. In dit gebied werd de aanval op Passendale ingezet. Hierbij stierven tussen 31 juli en 20 augustus 1917 meer dan 300.000 soldaten vooral van de Schotse 15de divisie. Deze veldslag werd vereeuwigd door de Schotse doedelzakspeler Majoor John McLellen uit Dunoon, die de melodie componeerde in de loopgraven: "The Bloody Fields of Flanders" Dit is één van de bekendste doedelzak liedjes uit WO I.

De doedelzak speelde een belangrijke rol in deze oorlog. De klanken droegen 4 km ver en begeleidden de soldaten in de loopgraven en riepen hen op tot de strijd. Denk maar aan de beelden uit "De Langste dag", de film over WO II, waar de klank van de doedelzakspeler aankondigt dat de aflossing van de verdedigers van een brug op komst is.

Met de klank van de doedelzak nog in ons achterhoofd rijden we naar het restaurant Koklikoo in het kasteeldomein te Zonnebeke. Hier nemen we de lunch: soep, vol-au-vent met frietjes en een ijsje, dat alles overgoten met een fris wijntje of plaatselijk pintje.

In de namiddag gaan we de grootste militaire begraafplaats bezoeken van het Britse Gemenebest: **Tyne Cot Cemetery**. Hier rusten 11.952 soldaten onder witte grafzerken, waarvan 8.300 onbekend, 4 Duitsers en 1 Vlaming.

Bij het zien van deze massa grafzerken in een kleurrijk kader, dacht ik terug aan de titel van de bestseller over de eerste wereldoorlog van de Zweedse historicus Peter Englund: "De schoonheid en het verdriet van de oorlog".

Al de grafzerken staan perfect gelijnd in perken met rond elke grafsteen een zee van bloemen, perfect onderhouden. Geen onkruid in het gras. Het lijkt wel een park, ware het niet dat onder elke steen een jonge gesneuvelde ligt. De schoonheid en het verdriet samengebracht.

Na enig zoeken tussen de duizenden graven vinden we de Canadese Vlaming die hier begraven ligt: Richard Verhaeghe, geboren in Jabbeke in 1878. Hij emigreerde naar Canada waar hij eerst kapper was en later trambestuurder. In 1915 tekende hij bij de "Canadian Overseas Expeditionary Force" en kwam vechten in Europa. Eerst in Frankrijk waar hij, wegens het in veiligheid brengen van een 7-tal gewonde soldaten, de "Military Medal" kreeg voor moed. Daarna nam hij in 1916 deel aan gevechten in Zillebeke waar hij gekwetst werd. Op 30 oktober 1917 nam hij deel aan de aanval op de Duitse stellingen op de heuvelrug van 's Graventafel, een gehucht aan de grens van Passendale met Langemark en werd er dodelijk gekwetst. Hij stierf dezelfde dag of 's anderendaags op amper 35 km van zijn geboorteplaats. Hij was 39 jaar. In maart 1920 pas werd zijn stoffelijk overschot teruggevonden en overgebracht naar Tyne Cot, waar hij, als Canadees soldaat begraven werd, met op zijn grafsteen het Canadese symbool van de Maple Leaf,

Achteraan, op de vroegere Duitse hoofdbunker staat het "Cross of Sacrifice".

Op de cirkelvormige "Missing Wall" staan bijna 35.000 namen van soldaten die na 16 augustus 1917, tijdens de derde slag om Ieper (slag bij Passendale) gesneuveld zijn en nooit gevonden werden.

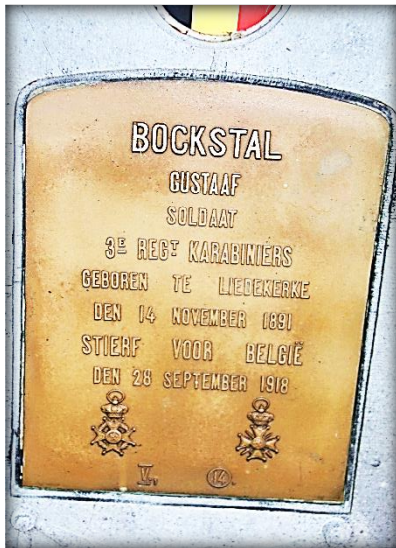
Op deze site komen we ook veel studenten tegen die, met een klembord en potlood in de hand, rondspeuren tussen de graven en aantekeningen maken. Dit is hun schoolreis. Ze komen uit Nederland en Engeland. Een voorbeeld voor onze scholen die liever naar een pretpark gaan. En dan te bedenken dat het niveau van onze scholen achteruitgaat en dat men spreekt over het afschaffen of inperken van de lessen geschiedenis!

De volgende stop is bij de **Belgische Militaire begraafplaats in Houthulst**.

Hier werd, op de heuvelrug rond Passendale en in het Vrijbos te Houthulst, in 1918 het eindoffensief door de Belgen, Britten en Fransen ingezet.

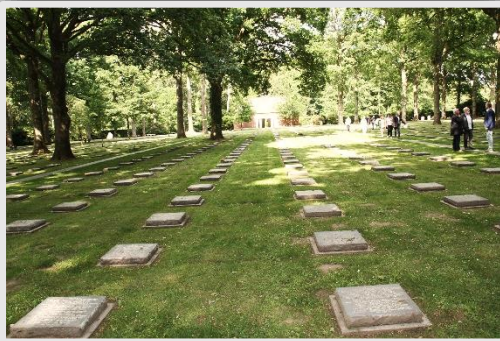
Hier sneuvelde de Liedekerkenaar Gustaaf Bockstal (° 14.11.1891) tijdens de eerste dag van een offensief in Westrozebeke op 28.09.1918, minder dan 2 maanden voor de wapenstilstand. Hij was 26 jaar. Samen met 1.722 Belgische en 81 Italiaanse soldaten ligt hij hier begraven. Deze laatsten werden, als krijgsgevangenen, in Duitse uniformen gestoken en in de frontlinie geplaatst waar ze door de geallieerden werden gedood. Op enkele oorlogsmisdaden min of meer werd in deze slotfase van de oorlog niet meer gekeken!

Bij het verlaten van dit kerkhof geeft onze gids ons een kijkje in zijn rijke verzameling van memorabilia uit WO I waar we met veel bewondering naar kijken. Wij kunnen nu die voorwerpen, na het zien van de kerkhoven en de interessante uitleg, beter plaatsen in hun context.

Tot hertoe hebben we verschillende kerkhoven gezien van de geallieerden. Je kunt evenwel niet verbloemen dat er meer dan drie miljoen militaire slachtoffers waren onder de Duitsers en hun bondgenoten. Wij bezoeken nu het **"Deutscher Soldatenfriedhof Vladslo"** in Diksmuide.

Dit is, samen met Langemark en Menen een verzamelbegraafplaats waar de Duitse gesneuvelden in de streek worden samengebracht. Bijna 22.000 graven werden naar hier overgebracht vanuit 61 Belgische plaatsen. Hier liggen, onder platte grafstenen 25.638 Duitse soldaten, soms met 20 onder één grafsteen.

De rijen platte stenen, de eenvoud en de stilte zijn indrukwekkend. Achteraan ligt een steen met een twintigtal namen waaronder deze van Peter Kollwitz. Hij is geboren in Berlijn op 6 februari 1896 en kwam als vrijwilliger aan de frontlijn terecht tijdens de slag aan de IJzer in oktober 1914. Na 4 dagen sneuvelde hij op 18 jarige leeftijd. Zijn moeder Käthe Schmidt was een kunstenares en wou haar zoon gedenken met een monument. Zij maakte de beelden "Het Treurende Ouderpaar" in hardsteen. Oorspronkelijk lag hij begraven op een kerkhof in de buurt van Zarren en werden de beelden daar geplaatst. Toen het graf van haar zoon werd overgebracht naar Vladslo verhuisden ook de beelden mee naar hier. Nu staat het treurend ouderpaar vóór de grafsteen waar hun zoon onder rust, samen met 19 andere gesneuvelden. Individueel gezien zijn het geen mooi gedetailleerde beelden, ze zijn uitgehouwen in harde steen, ruw afgewerkt en ze staan, eigenaardig genoeg, ver van mekaar, alsof ze mekaars verdriet niet delen. Maar samen vormen zij een moderne piëta. Beiden verwerken hun verdriet op hun eigen manier. De vader is gesloten, stug, opstandig, de armen over elkaar geslagen, uitkijkend over de eindeloze rij stenen met gesneuvelden, waaronder zijn zoon, vlak voor hem. De moeder treurt met gebogen hoofd en gesloten ogen, intern verscheurd door verdriet. Samen vertegenwoordigen zij het verdriet, de wanhoop en opstandigheid van alle ouders en een universele aanklacht tegen de waanzin van de oorlog, van elke oorlog! Een ontroerend afsluiten van een ingetogen maar mooie rondrit langs de begraafplaatsen van WO I. Met dank aan onze begeleider en gids: Johnny De Brabanter, voor zijn deskundige uitleg en met speciale dank voor de documentatie die mij geholpen heeft bij het opstellen van dit verslag.

Foto's: Hugo De Potter en Erich Segers

Verslag: Erich Segers